

NÁBOŽENSTVÁ

Jap. kultúra – harmónia. Kontrast k dnešnému chaosu.

KONTINUITA, zmysel pre tradície.

Šintó.

Buddhistická kultúra a zen.

Konfuciánstvo.

Neokonfuciánstvo.

Kresťanské vplyvy.

Okinawské náboženstvo: uctievanie „utaki“ posvätných lesov

Terminológia:

Pojmy kláštor/chrám, kňaz/mních.

Aký je rozdiel medzi chrámom a kláštorom? Kňazom a mníchom?

šintó: *kňaz* – *svätyňa* (kami „božstvo“)

buddhizmus: *mních* – *kláštor* (v jeho areáli *chrám* ako konkrétna budova)

buddha – bódhisattva:

Buddha(-h)/buddha „probuzený“ vs. bódhi-sattva „(ten, jehož) podstatou je Probuzení“
dvě větve buddhismu

trad. architektúra:

prízemná, drevená, nie súvislá, ale delená na „den“ – „pavilón“. Vyššie – buddh.

pagoda a z nej odvodené stavby (zenový *šariden* – napr. tzv. Zlatý „pavilón“ *Kinkaku* – ide vlastne už o „vežu“, lebo má tri podlažia).

Obr: architektúra složená z pavilónů *den*

Obr: jp dřevěná pagoda (*tó*) v Kjótě

Obr: šariden Kinkaku v Kjótě

NB: ve francouzštině se výrazu *pagoda* používá i ve významu „areál buddhistického chrámu, hlavně v jihovýchodní Asii“. Všeobecně však *pagoda* označuje věžovitou nápadnou budovu na relikvie, typickou hlavně pro čínský, korejský a japonský buddhismus. Jejím předkem je *dágaba* (mohyla nad (Buddhovými) tělesnými ostatky):

Anurádhapura, Šrí Lanka – dágaba v staršom stave (*Džétavanarámaja*) a novšom (*Mirisavetija*)?

Pro tyto nápadné buddhistické věžovité stavby jako *dágaba* či *padoga* existuje i souhrnný název *stúpa(h)* („věžovitá mohyla“), kterým se také označuje obdoba pagody v jihovýchodní Asii: tam mají podobu zvonovité věže v několika architektonických obměnách – banánovitý khméřský *phráng* či špičatý mjanmářský *zédí*. (Thajsko, vyvinuvší se přesně mezi těmito dvěma kulturami, absorbovalo oba typy.) Vývoj *stúpa* do *pagody* se uskutečnil v Číně a odtud se tento architektonický typ dostal do Japonska. V japonštině se označuje *tó*.

Šintó – principy

čistota – znečistenosť

čistota = krása („kirei-na“)

znečistenosť/špinavosť = škaredosť („kitanai“). špina, smrad, zánik, smrť, krv (videná).

S tým súvisí tabu pozostalých (nenapíšu mu kondolenciu, ani k Novému roku).

S tým súvisí aj fakt, že japončina nemá nadávky. Zneužívanie slov x erotické dvojsmysly (tie japončina má). Skôr naopak – *bikago* – zjemnenie nepríjemných vecí (podobný princíp ako naše zdobneniny). okane, oširi.

Uctieujú sa:

1. božstvá v svätyniach
 1. postavy japonskej mytológie: *Amaterasu-ómikami*
 2. cudzieho pôvodu: *Gozutennó* (liečiteľ), *Hačiman?* (boh boja, rodiny)
 3. zbožštení ľudia, napr. *Tendžin* – básnik z 9. storočia),
2. predkovia,
3. posvätné hory (napr. *Fudžisan*, *Miwa*),
4. prastaré stromy („*šimboku*“), veľké kamene/skaly či iné prírodné útvary
5. na Okinawe posvätné lesy *utaki*,

Mená božstiev: často obsahujú prvky jako: *kami* „božstvo“, *nuši* „pán“, *mikoto* „svätosť“, *oo-* „vel(e)“, *mi-* „svätý“, *hime* „vznešená (dosl. „sluneční“) pani“, *hiko* „vznešený pán“.

Rozličné tituly božstiev:

-kami,

-no mikoto („jeho/jej svätosť“) – napr. Susanoo,

oomikami („veľsväté božstvo“) – napr. Amaterasu

Svätyne: všeobecne *džindža*, najvýznamnejšie z nich sú označené ako:

džingú (veľsvätyňa cisárskeho významu),

taiša (veľsvätyňa)

Previazanosť šintó s cisárskym rodom: jap. cisár je najvyšším kňazom šintó. Jeho odvekou úlohou je vykonávať rituály potrebné pre zabezpečenie blaha národa, napr. rituálne sadenie ryže na poličku v areáli Cisárskeho paláca. To sa deje DODNES. Cisár je priamym genealogickým potomkom bohyne Slnka. Tá sa uctieva v Cisárskej veľsvatyni v Ise (Ise džingú).

Lokality, svätyne:

Sumijoši „borovica zo Sumijoši“ – neďaleko Ósackého prístavu

Ise – bohyňa Slnka – JZ od Nagoje

Izumo – jej brat Susanoo – SZ Honšú

Usa – boh bojov Hačiman – S Kjúšú

KJÓTO:

Kitano Tenmangú – boh básnikov, učnosti a študentov Tendžin

Heian džingú – postavená na 1000. výročie založenia Cisárskeho mesta Heian, v tvare zmenšeného heianského paláca.

TÓKJÓ:

Meidži džingú. Jasukuni džindža.

Jasukuni-džindža – medzinárodná kontroverzia: uctievanie sa duše hrdinov padlých za vlasť od éry Meidži, medzi nimi (niekoľko miliónov) je aj 9 vojnových zločincov z 2. svetovej vojny, ktorí zatiaľ neboli zo zoznamu oficiálne vyškrtnutí.

macuri:

šintai – božský objekt uschovaný v schránke na oltári

macuri – každoročný sviatok (každá svätyňa má určené, v ktorý dátum). Schránka so *shintai* sa prenáša na nosidlách *omikoši* za hudby, tanca, pitia a veselien.

symboly: brána *torii*. papírové cikcakové ozdoby *nusa*. posvätný provaz *šimenawa*.

sviatky

okrem šintóických *macuri* existujú aj iné kalendárne sviatky (*nendžú-gjódži*) a štátne sviatky (*kokumin-no šukudžicu*)

Prijímanie detí: - môj blog

<https://ivanrumanek.blog.sme.sk/c/398983/krst-po-japonsky-januarova-nedela-podla-japonskeho-obradu-sinto.html>

Niektoré sviatky sú v termínoch solárnych, iné v lunárnych.

Solárne

na jarú a jesennú rovnodennosť: sedem dní okolo tohto termínu - buddhistické pobožnosti higan „onen breh“, tj. druhý breh, cieľ snaženia buddhistu. Higan-mairi alebo higan-móde: návšteva buddhistického kláštora alebo hrobov predkov.

Lunárne

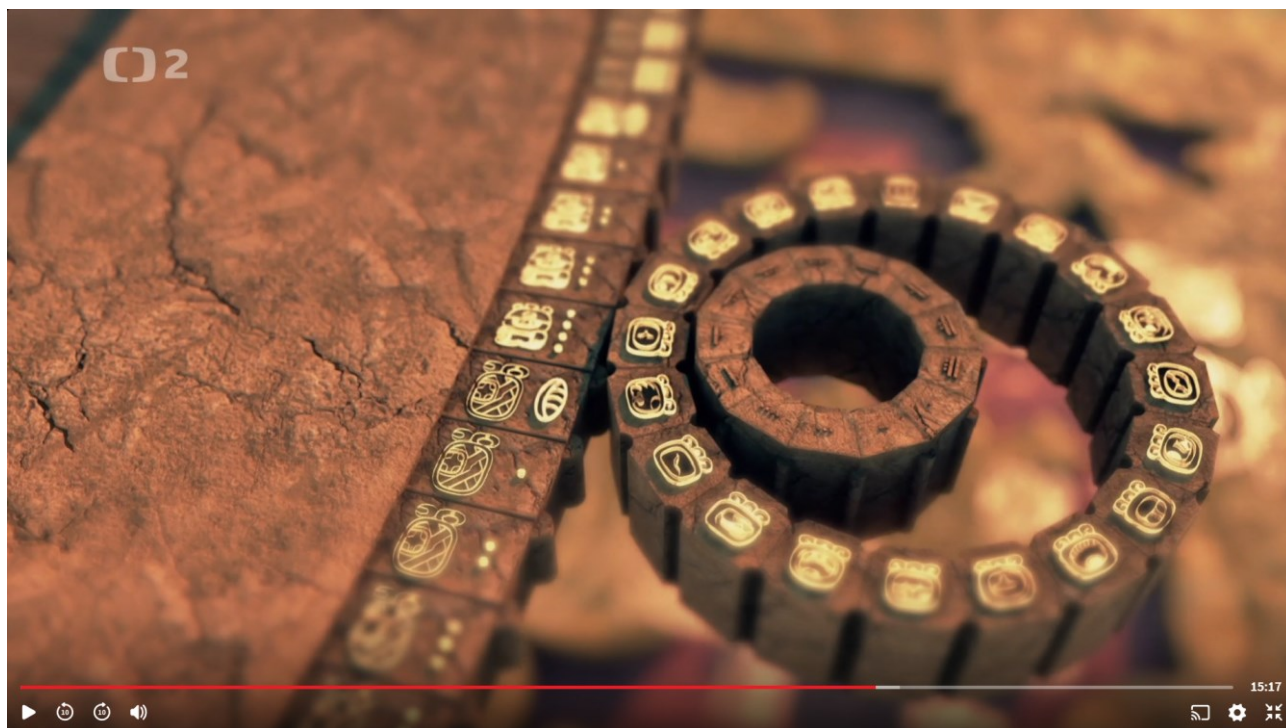
lun. kalendár

je spojený so starovekým čínskym 60-kovým počítačím systémom, v ktorom sa kombinuje –

-10 nebeských kmeňov – vlastne 10-ková sústava, akú máme aj my.

-12 pozemských konárov – 12-ková sústava

Tyto dva okruhy se vzájemne kombinovaly podobne, jako se to dělo v mayském kalendáři, který ale kombinoval až tři okruhy:

10 nebeských kmeňov je do japončiny preložených ako 5 prvkov, z ktorých každý je jangový a jinový:

jangové **drevo** (*ki-no e*, dosl. „drevo – starší bratr“)

jinové **drevo** (*ki-no to*, dosl. „drevo – mladší bratr“)

jangový **ohň**

jinový **ohň**

atď pro: **-zem – kov - voda**

12 pozemských kmeňov symbolizuje 12 zvierat čínskeho zvieratníka (zodiaka):

krysa – byvol (bůvol) – tiger – zajačica – drak – had – kôň – ovca – opica – kura - pes - prasa

Mnohé sviatky sa pôvodne riadili lunárnym kalendárom, ale od éry Meidži sa ich číselná symbolika (dátum) presunula na moderný západný solárny kalendár:

1.1.

Nový rok *Ošógacu* – pôvodne „1. mesiac 1. deň“ → 1. januára

3.3. – sviatok děvčátek

Hina-macuri (sviatok dievčatiek) „3m 3d“ → 3. marca
staví se červené „schodišče“ s figurkami cisárskeho dvora

5.5. svátek chlapců

Tango-no sekku (sviatok chlapcov) 5m5d → 5. mája

V domoch, kde majú malého chlapca, dajú na strechu „vyskakujúceho kapra“ *koi-nobori*

(podle čínské metafory, že kapr, který dokáže vyskočit vzhůru vodopádem, se stane drakem)

Pôvodne sviatok mužnej sily, nosil sa puškvorec, ktorého koreň zaháňal zlých duchov, a tiež sa poriadali súťaže v jazde na koni, lukostrelbe a vyťahovaní puškvorcového koreňa.

Odkaz na tieto zvyklosti v básni waka kolem r. 900:

sbírka *Kokinšū* báseň č. 469 – téma neznáma, autor neznámy

*kukučka hudie,
strechy zdobí puškvorec –
začiatok leta...
a či koniec? ja bezhlavo
milujem, ach milujem!*

7.7. svátek milenců

Tanabata (sviatok nebeských zaľúbencov) 7m7d → prostriedok júla, ALE väčšinou sa zachovala jeho lunárna pozícia – v polovici augusta (čo je zhruba lunárny siedmy mesiac)

Je to termín, počas ktorého – podľa čínskej povesti – Nebeský pastier smie navštíviť svoju milú Nebeskú tkáčku (tkadlenu).

Obon – sviatok zosnulých. Jeho termín odráža komplikovanosť pri prechode z lunárneho na solárny kalendár: podľa “starého (=lunárneho) kalendára” je uprostred 7. mesiaca, v súčasnosti najčastejšie uprostred augusta (tj. dodržiava približný lunárny čas), ale niekde aj v júli (prispôbil sa číselnej symbolike “7”).

Počas *Obonu* sa v horúcich letných nociach tancujú tance *bon-odori*:

https://www.youtube.com/watch?v=513_juMYV7M&feature=youtu.be

november:

Šiči-go-san – sviatok detí vo veku 7, 5 a 3 roky – november

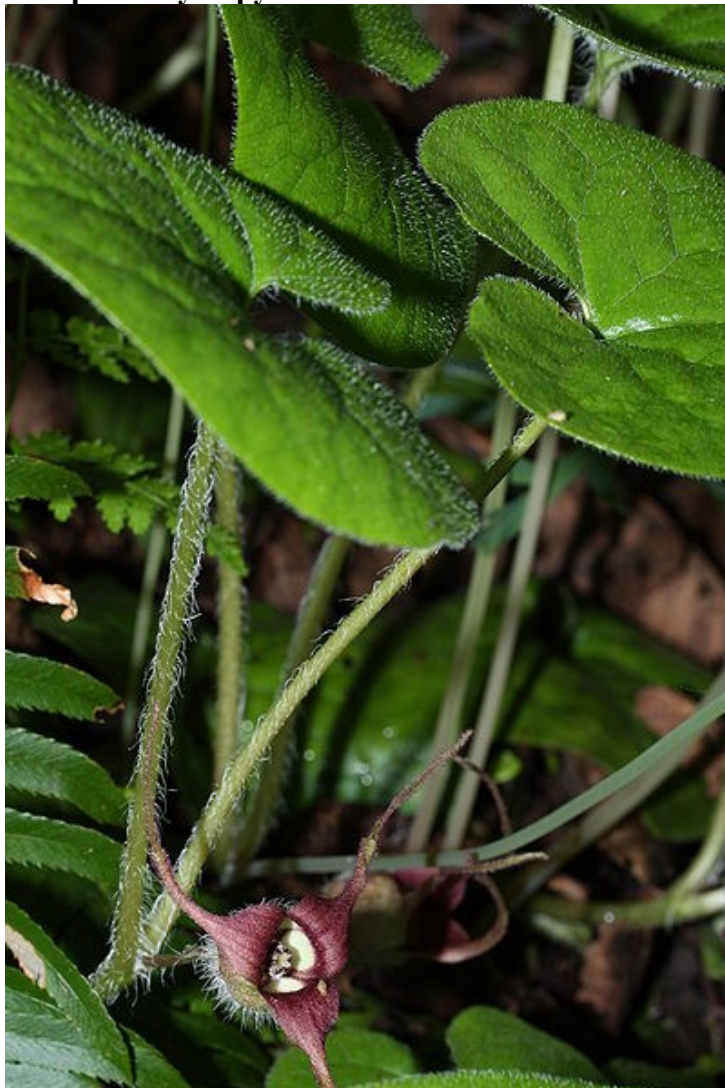
Veľké sviatky (*macuri*) v Kjóte

Aoi-macuri (Sviatok kopytníkových listov) – máj (sprievod v heianských odevoch, centrom je “princezná-uctievačka”)

účastníci sprievodu (průvodu) sú ozdobení srdcovitými lístkami kopytníka japonského (*aoi*):

Obr posvátný kopytník *Asarum caulescens*

(chybne prekladaný do angličtiny ako “hollyhock festival”, anglický názov rastliny je “wild ginger”)

Gion-macuri (Gionský sviatok) – júl (sprievod veľkých dekoračných vozov, centrom je chlapec, ktorý rozotne povraz epidémie)

Narodeniny (*tandžóbi*) – sa tradične neoslavovali, dnes už áno.

Vek ľudí sa do Meidži rátal inak:

nie KOLKO MÁ (ukončených) ROKOV, ale V KOLKOM ROKU JE.

Keď sa narodil, bol “issai” = v prvom roku, a s príchodom lunárneho Nového roka bol hneď “nisai” = v druhom roku. (Rozdiel s terajším meraním veku mohol byť nula až 3.)

symboly:

vychádzajúce slnko *hi-no de* (alebo „hi-no maru“ – slnečný kruh – napr. v prípade jap. zástavy)

torii – vstupná brána na posvätné šintóické územie DEMO

nusa DEMO („dar, obeitna“, tiež heisoku, úctivo gohei) v tvare cikcakovitých papierových ozdôb

d'alsie DEMO – typická šintóická kombinácia
svastikah (hákový križ) – starý indický symbol š'astia, s buddhizmom sa dostal do
Japonska

žeriav (jeřáb), korytnačka (želva), broskyňa – dlhovkosť (budeme hovoriť pri
živočíchoch a rastlinách)

posvätné/symbolické rastliny:

kamon – rodové erby: DEMO 3x

chryzantéma – cisár

pavlovnia – úrad premiéra

aoi – rod Tokugawa

šintó – strom **sakaki** DEMO

buddhizmus – lotos (**biely, ružový**) DEMO

(tzv. „modrý lotos“ egyptský je lekno (leknín), nie lotos. Ide len o botanickú
nepresnosť)

Buddhizmus – základy

terminológia – sanskrt alebo páli.

indoeuropeistický úvod do skloňovania

<http://ivanrumanek.blog.sme.sk/c/387833/sanskrt-a-pali.html?ref=viacbloger>

sanskrtská podoba – pálijská podoba: Buddhah – Buddhó. nirvānam – nibbānam. karma –
kamma.

-a(h) = nominatív mužský rod

-a(m) = nominatív stredný rod

-á = nominatív ženský rod

Ale sú aj spoluhláskové kmene, napr. -n kmene -a/-anah (č. břímě – břemene, sémě –
semene), v sanskrtu od kořene *kar* = dělat je odvozeno slovo “(to) karma, od toho *karmana* =
to, co jsem si natropil/“načinil“.

šírenie z Indie.

jižní – théravádó, theraváda-, jazyk páli

severní – mahájána(-m), sanskrt, a pak místní (tibetština, čín, korej., jap.)

(to) dukkha(m = trápení: cílem buddhismu je vymanit se z trápení. K tomu vede
buddhistická cesta a její finální fází je nirvānam:

(to) nirvāna(m = dosl. „sfouknutost“ (v metafoře plamenu svíčky) – stav, do kterého se
buddha(h (probuzený) dostane po své (poslední) smrti

(ten) Sangha(h = Společenství Buddhových učeníků – mnichů

V období heian sa objavila téza, že domáce božstvá sú len prejavmi (dosl. „zanechanými
stopami“ – *suidžaku*) pôvodných božstiev (*hondži*) buddhizmu. Táto téza, *hondži-suidžaku-*
(*secu*), bola jedným zo silných prúdov, ktoré počas histórie vytvárali organické prepojenie
medzi šintó a buddhizmom.